

צ'בזטי מזהר"ן

הוספות

משיחות הר"ן אות רצא

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

בכל דור מתחדשים חולאים

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(חי"מ שמו שמה)

מאמר ע"י בכל דור מתחדשים חלאים

משיחות הר"ן אות רצא

מצאתי בספר "לקוטי מוהר"ן" ענין אחד שלא נדפס עדין.
 וזהו: דע – שבכל דור ודור נתחדשין בו חלאים חדשים רחמנא לצלן,
 בבחינת (קהלת א): "יוסיף דעת יוסיף מכאוב".
 הינו מחמת שבכל דור שבא מאחר נתוסף הדעת של הפילוסופים פי בכל דור באים על
 חכמות חדשות,
 ועל ידי זה יוסיף מכאוב, שנתחדשו חלאים חדשים רחמנא לצלן. ה' יצילנו.

פתיחה

רבנו מבאר כאן שסיבת החולאים הבאים על האדם והמתחדשים בכל דור ביתר שאת, היא הפגם אמונה
 והסתלקות החכמה האמיתית ע"י התגברות החוכמות חיצוניות ופילוסופיה שחודרת יותר ויותר ללבות ישראל.

שיחות

עיינ שיחות הר"ן אות ה' – היה מגנה מאד את ספרי המחקרים והפילוסופים, ואמר שאין שם כלל שכל גמור. כמו שיש
 באיזה מאמר מהרש"א או מהר"ם שיה וכו' יצא מספרינו הקדושים שיש בהם עמקות ושכל נפלא ונעים מאד, אבל באלו
 הספרים לא נמצא זה השכל כלל. פי הם מדברים רק בדרך הקשים מנה ובה עד שבאים לאיזה מופת, אבל השכל שיש
 בתורתנו הקדושה להבדיל אין שם כלל כלל. ואמר: אשרי מי שאינו יודע כלל מספריהם רק הולך בתמימות ויש לו יראת
 הענש. פי עקר העבודה בתחלה היא רק מחמת יראת הענש, ובלי יראת הענש אי אפשר להתחיל כלל בעבודת ה'. ואפלו
 צדיקים צריכים גם כן יראת. פי עובדי מאהבה הם מועטים מאד מאד ועקר הוא יראת הענש. פי היראה עלאה בגין דהוא
 רב ושליט וכו' הינו יראת הרוממות לאו כל אדם זוכה לזאת היראה, אבל עקר העבודה הוא רק על-ידי יראת הענש אצל
 רב בני אדם. ומי שלומד ח"ו בספרי המחקרים והפילוסופים, נכנס בלבו ספקות וכפירות. פי כל אדם נולד עם רשעות, פי
 טבע כל אדם נמשך אחר רשעות, הינו אחר תאוות רעות של עולם הזה רחמנא לצלן. רק מחמת יראת הענש הוא שובר
 תאוות ונכנס בדרך ה'. אבל בשלומד באותן הספרים של חקירות ח"ו, אזי מוצא לעצמו ספקות וכפירות שהם סיוע
 לרשעות שלו, שיש בו בטבעו. ועל-כן אין אנו מוצאים כלל שיהיה איזה אדם נעשה איש כשר וירא ה' על-ידי ספרי
 המחקרים, אף-על-פי שנמצא בדבריהם איזה דברים ממדות טובות וכיוצא, אף-על-פי-כן הכל הבל פי הפסד מרבה
 משכרם, פי הם מבלבלים דעת האדם מאד. (ועי' במקום אחר מזה מגדל האסור ללמוד אלו הספרים רחמנא לצלן). ואמר:
 אשרנו שמשך רבנו ע"ה, בחר לנו חלק טוב מאד ונתן לנו את התורה ופתח בה "בראשית ברא אלקים את השמים וכו'" בלי
 שום חקירות ומופתים שלהם, רק צוה עלינו להאמין בהשם יתברך באמונה לבד. ועל-כן אסור לנו לנס בחקירות כלל ח"ו.
 ואף שבוחר הקדוש הוא מגנה יראת הענש, כבר מבאר על זה תרועים בספרי מוסר פי באמת עקר עבודת ה' היא רק על-ידי
 יראת הענש כנ"ל. ואמר: שאלו התחבולות וההמצאות שהמציאו הפילוסופים בחכמתם, בגון כלי מלחמה נפלאים ושאר
 כליים העשויים בתחבולות על-פי חכמה (וכיוצא בזה שאר עניני חדושים שלהם שהמציא כל אחד ואחד מחכמייהם), אמר:
 שהכל מלמעלה, פי לא היה אפשר להם לבוא על-זה רק על-ידי שהתנוצץ להם השכל בזאת החכמה, שבא לאותו החכם
 התנוצצות מלמעלה. פי כשהגיע העת והזמן שיתגלה אותה החכמה או התחבולה בעולם על-כן שלחו להם מלמעלה
 בשכלם זאת התחבולה כדי שיתגלה בעולם. פי בודאי גם החכמים הקדמונים שהיו מקדם חקרו גם על זאת, ומפני מה לא
 באו הם על זאת התחבולה וההמצאה? רק באמת הכל מלמעלה, וכשבא העת שיתגלה זאת הדבר, אזי מתנוצץ לו השכל
 ואז בא אותו החכם על אותה התחבולה, פי נשלח לו מלמעלה ממקום שהגיע לו. פי בודאי אינם מקבלים דרך הקדשה רק
 דרך הסטרא אחרא וזה פשוט. (וגם להבדיל, אלו האומרים פשטים וחדושים בגמרא פרוש רש"י ותוספות, אלו לא היה
 נשלח להם מלמעלה מן השמים אי אפשר להם כלל לבוא על החדוש. רק באמת הכל מלמעלה. וכל אחד מקבל ממקום
 שמקבל, ועי' במקום אחר מזה. פי בודאי יש בענין זה אלפים ורבבות מדרגות מהיכן כל אחד ואחד מקבל הארה והתנוצצות
 בשכלו ומאיזה מקום מושיטין לו החדוש או החכמה. אבל הכלל: שכל מיני חדושים שמחדשים החכמים הן בקדשה בגון
 פשטים ודרושים וכיוצא, הן להבדיל בעניני חכמות שלהם, הכל מושיטין להם ושולחין להם בשכלם מלמעלה. לכל אחד
 ואחד ממקום הראוי לו כנ"ל).

חיי מוהר"ן אות תו – (א) מספרי החקירות וכו' ספר הרבה מאד כמה פעמים ואסר עלינו מאד מאד לבלי לעי' בהם ולהביט
 בהם כלל חס ושלים. והפליג מאד בגדל האסור, פי הם מבלבלים דעת האדם מאד בדעות ורות שאינם מסכימים כלל
 לדעת תורתנו הקדושה. גם אינם מאמינים בשדים אשר בכל דברי רבותינו וזכרונם לברכה מבאר ההפך. בפרט כפי מה
 שזכינו לספרי הזוהר הקדוש וספרי האר"י וזכרונם לברכה והפעל-שם טוב וזכרונם לברכה, וכיוצא, שהם כלם מיסודים על-פי
 רוח הקדש, ומעוררים את האדם מאד לעבודתו יתברך באמת. על-כן כל מי שרוצה לחוס על עצמו הוא צריך להתרחק
 מאד בתכלית הרחוק מספרי המחקרים שחברו קצת הקדמונים, בגון ספרי המפרשים על המקרא הנדפסים אצל המקראות
 גדולות ההולכים בדרך החקירות וכיוצא בהם אין צריכים לפרטם. וגם על ספר העקדה אמר גם-כן שלא ללמוד אותו.

ואמר פי ספר העקדה הוא ספר כשר. רק מחמת שמביא דברי המחקרים והקשיות שלהם. וכן שער היחוד בספר חובות הלבבות וספר העקרים ומלת ההגיון להרמב"ם וימורה נבוכים, וכן שאר ספרי המחקרים הפל פאשר לכל הם אסור גדול מאד מאד ללמד אותם, פי הם פוגמים ומבלבלים מאד את האמונה הקדושה. אשרי מי שאינו יודע מהם כלל והולך בתמימות, פי לא באלה חלק יעקב וכו'. ואמר, שלפי דברייהם המועטים אין הקדוש ברוך הוא יכול לשנות בריה קלה אפלו זבוב וכו' – כל-כף נבוכו ונתעו בשיתות חכמתם. ואמר מה שכתוב שם בספרייהם "וכי אפשר שיהיה נעשה מהמשלש מרבע?" אמר רבנו זכרנו לברכה: אני מאמין שהשם יתברך יכול לעשות מהמשלש מרבע, פי דרכי השם נעלמות. וכבר מבאר מזה כמה פעמים, אך צריכין לכפל ולשנות אזהרה זו כמה פעמים לגדל עצם אסור המכשלה הזאת הנוגע באמונתנו הקדושה. ורבנו זכרנו לברכה היה כופל באזהרה זו כמה וכמה פעמים בלי שיעור. ובכל פעם שהיה מדבר מאלו הספרים היה מפליג מאד בגדל האסור ללמד אלו הספרים של חקירות. והזהיר מאד להתרחק מהם בתכלית הרחוק לבלי להביט בהם כלל. בפרט אלו החבורים שחברו המחקרים שבימינו, אין צריך לומר שצריך לברח מהם למלט נפשו מני שחת לכל יאבד עולמו לגמרי חס ושלום. ומרגלא בפומה דרבנו זכרנו לברכה לומר פי טוב להודות לה' על אשר שלח לנו את נאמן ביתו הוא משה רבנו עליו השלום, שהוציא אותנו מכל המבוכות, ונתן לנו את התורה וצוה עלינו להאמין בה' בלי שום חקירות כלל, ולקיים את כל דברי התורה והמצוות בפשוטן. אשרי מי שזוכה לילך בתמימות וכו'. (גם מה שמוכא בהרמב"ם בספר היד קצת חקירות גגון בהלכות יסודי התורה וההלכות דעות, ובתחלת הלכות עבודה זרה, צריך גם-כן לברח מהם ולבלי להסתכל שם כלל. ובכל מקום שהוא מדבר מחקירות צריך לברח משם מאד):

קושיות

- א. יוסיף דעת יוסיף מכאוב צ"ע הרי בירידת הדורות מתמעטת הדעת ומדוע יוסף מכאוב של חולאים.
- ב. וצ"ע כי צער החולי הוא לא בגלל רוב דעת אלא אדרבה מבואר בתורה תורה כא אות יא, ותורה סה אות ג'. ותורה רנ שרוב דעת היא סיבה שלא להרגיש צער היסורים.
- ג. ואם הכוונה לדעת של חכמות חיצוניות צ"ע מדוע נקרא דעת? ואולי לא נגרם החולי עד שנהפך אצלו חכמת הפלוסופים לדעת דקליפה ממש שמתנהג על פיה.
- ד. וצ"ע אם הכוונה לעונש החלאים על לימוד חכמות חיצוניות א"כ לא הדעת גורם אלא העבירה.
- ה. שבכל דור שבא מאוחר נתוסף הדעת של הפילוסופים – צ"ע האם כוונתו באמת בכל דור או דווקא בדור שלו שהתחילה ההשכלה?
- ו. שבכל דור שבא מאוחר נתוסף הדעת של הפילוסופים – צ"ע כי הפילוסופים הגדולים ביותר היו בתקופת בית שני בימי שמעון הצדיק הם אריסטו/2 היווני הטמא/1 ותלמידיו ובכל הדורות עד היום הפלוסופים

³ ראה סדר הדורות חלק ימות עולם האלף הרביעי – אריסטוטלוס רבו של אלכסנדר מוקדון מת ג' אלפים תע"ד: אריסטוטלו הפילוסוף וראש החכמים היה רבו של אלכסנדר ותלמיד סוקרטו ופלטוני, ונולד במצידוניה. וחי כ' שנים אחר מיתת אלכסנדר תלמידו ויהיו ימי חייו ס"ב שנים, וכתב שדבר עם שמעון הצדיק על חכמת אלהות והשתומם מאד ממעלת חכמת שמעון, ובאיזה פרטים אומר וזה ממה שהשיבני השמעוני. ור' יוסף שם טוב בהקדמת ספר המדות כתב שראה במצרים ספר כתוב בו איך שאריסטו בסוף ימיו הודה על כל הנמצא כתוב בתורת משה ונעשה גר צדק, וכ"כ מגן אברהם לחכם פריצולי, ובספר התפוח כי אף שאריסטו היה מאמין בקדמות עם כל זאת השתדל בכל כחו לבטל הדעות הכוזבות ביתר העקרים, ובכזורי כתב יד ריש מ"ב כי חכמת הפילוסופים הועתקו שרשיהם וכלליהם מיהודים אל הכשדים ואח"כ לפרס ומדי ואח"כ ליוון ואח"כ לרומי, ובאורך הזמן לא הוזכרו שנתקנו מהעברים זולתי מן היוונים ורומיים. עכ"ל. ועיי"ש בסדר הדורות שמביא זאת בשם עוד כמה ספרים, ושבסוף ימיו החזיר אותו שמעון הצדיק בתשובה, והיה מצטער על ספריו שכבר התפרסמו בכל העולם, וכתב זאת לתלמידו אלכסנדר מוקדון.

³ ראה מאירת עינים לר' יצחק דמן עכו – פרשת וישלח – אבל הפיליטופי תלמידי היונים אריסטוטלו' הכופר במעשה בראשית ואומר שהעולם קדמון, ואין דעתנו עליהם לישא וליתן בדבריהם עם דברי דרך האמת, חלילה רחמנא לצלן מנייהו ומדעתיהו לא מהם ולא מהמיהם ולא מהמונם, כי עינים להם ולא יראון שאין שכלם מקבל שום מושכל נבואיי אלהי, אלא מורגש במופת וראיית עיני בשר, מרוב שקיעות' בים הטבע שאין רואים מושכל בלתי מורגש, הלא ראיית אם לא שמעת דברי הגאונים חסידי עולם ועמודיו אשר הוא נכון על הבל פיהם הקדוש, ואין כל באי עולם עשויים אלא לצוות להם ותוקף לשונם על חכמת פוליטופיאה ועל העוסקים בה: וזהו שלח אדונינו רב האי גאון לרב הגדול רבי פלטיו ולישיבתו, בהצנע ובנדר ובשבועה בהסתר דבר, ע"י חסיד ותיק בתלמוד, עניו בכל מדרתיו בר חמדה ובר קבלה ר' אליה הבבלי שמו, והיה חכם גדול בכל חכמה וזיה אומר לתלמידיו הזהרו באלה העניינים ומכת אנשי הסברות, ווי על מאן דסמך על חורפיה ובעייניהו ואול רישיה בטר רגלוהי ושביק רוי דנביאיא וחכמיא דבני ישראל וליף חכמתא דפוליטופיאה וזיה חכמתא אחיזא עיני חכמת' דחרישיא וקסמיא, כרגלי בלי רישיא ומוחא, ובנקבא בלי עינין וכריחייא בלי נחירין, ווי על מאן דסביר ולא קביל, קביל ולא סבר, דתרויהו כמיליף חכמת' מפומיה דבא בלא עינין ולבא, ע"כ. וכאשר היה שומע המקובל ירא השם מנעוריו, הר' משה ב"ר שלמה ב"ר שמעון מעיר בורגוש ז"ל, זכרון שדב על חכמי הפוליטופיאה, היה אומר הפוליטופי שאתם מושבח' חכמתם, דעו באמת כי במקום מעמד ראשם מעמד רגלינו, ודבר זה מושכל ראשון הוא למשכילים: ואני יש"ד מעיר עלי שמים ארץ ואת בוראם, כי בעכו ת"ו היינו יום אחד אנחנו התלמידים יושבים ושונים לפני מורי הר' שלמה הצרפתי הקטן זלה"ה, ואגב גררא הגענו לדבר לפני על ארסטו' החכם הידוע רבו של אליכסנדרוס, שחשק באשת אלכסנדר המלך תלמידו עד שתבעה שתשמע לו, אמר' לו חכם כמון תובע דבר זה איייה חכמתך ויראתך מאלהי', ולא האזין לדבריה והיה רודף אחריה יום יום, עד שמררה לו אם תרצה שאשמע לך לעשות רצונך ולמלאות בקשתך תעשה אתה תחילה רצוני ובקשתך, אמר לה ומה בקשתך, א"ל שנקבע זה המעשה ליום נועד, ובאותו יום שנדע בכיורו שהמלך אלכסנדר יצא לצוד, נכנס אני ואתה בחדר, ואתה תלך על ארבע כמו סוס ואני ארכב עליך כאילו אני רוכבת על הפרדה, ותלך על ארבע ואני רוכבת פעם או ב' פעמים על פני כל החדר, ואח"כ אעשה רצונך והודה ושמה, ויהי בלילה ותאמר אל

לומדים את חכמתם, ואדרבה יש ירידת הדורות¹⁷ גם בחכמה זו, שעל כן חוזרים ללמוד מאריסטו. עיין תורה סג (לקמן בהערה) שע"י דבורים רעים בפרט על צדיקים נותן כח למחקרים בחקירותיהם והפלוסופיא שלם מתפשטת ביותר ונכנסת בתוך לב ישראל. למעשה צ"ע נראה שהיום הפלוסופיא של פעם כבר לא כל כך מדברת ללבבות ישראל, אבל קושיות וחכמות והתפלספות יש תמיד ועל זה אמר רבנו בתורה סב דע מה שתשיב לאפיקורס הכוונה לאפיקורס שבלבך. ועיין תורה לה/ו¹⁸ שחכמות חיצוניות הן בחי' קנה שעליו מתלקטים מדות רעות והולך נעשה שרטון שעליו נבנה כרך של רומי שהוא המקום שהגדילו והחשיבו את הפלוסופיה ורצו להשליטה על כל העולם ובפרט על ישראל.

הקדמה

המציאות שבכל דור מתחדשים חולאים מפורסמת מאד¹⁹, וכמה ביאורים נאמרו להסביר את טעם הדבר²⁰ ונראה שכאן רבנו אומר דעתו בזה. ובאמת עוד צדיקים אמרו כעין זה אבל רבנו נראה שמלביש זאת בפסוק בקהלת יוסיף דעת יוסיף מכאוב.

אישה אלכסנדר, דע באמת כי כזה וכזה דבר עמי הרב שלך, שהוא איש האלהי בעיניך, ורודף אחרי יום יום עד שהודיתי לו ועשינו הסכמה זאת, ויהי כאשר שמע דבריה ויקצוף המלך מאד וחמתו בערה בו, ויהי כאשר הגיע יום הנועד לעשות הסכמתם, רכב המלך עם פרשיו ללכת השדה לצוד כמנהגו, ואח"כ שב הוא לבדו בעניין שלא ירגיש בו שום אדם ונכנס בחדר ונחבא שם, והנה ארסטו' והמלכה נכנסו בחדר, וכרע ארסטו' והיה הולך על ארבע והמלכה רוכבת עליו, והיה הולך בזה החדר מפה ומפה פעמים רבות, והנה אלכסנדר יצא, וכאשר ראהו אריסטו' נפלו פניו ורצה המלך להתיו את ראשו, ומפני שהיה רבו ולמדו חכמה רבה, ובעצתו הנכונה הצליח לכבוש מלכויות רבות, וראה שאם יתהוהו יעשה קרחה גדולה בלימוד החכמה לתלמידים, נמנע להורגו, אמנם ככל אותו ועשה לו צרות רבות ויסורין קשין, הרי אתה שמעת על היוני כמה היה ירא שמים, אמר נבל בלבו אין אלהים, ואל תתפתה אחר חכמתו ואל תעבור על פתח ביתו, פן תלכד במלכותו להסיר מעליך עול אלהינו ית', שהוא הקדמון וברא יש מאין ומחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית ועול תורתו, והכן רעיוןך להניח כתפילין בין עיניך אגרת דברי הגאון השלם, הוא רב האי גאון ז"ל, בתשובתו אשר השיב על שאלת הנגיד ר' שמואל ז"ל על לימוד חכמה פלוספיא, וז"ל, ומה שאני מצוה את אדונינו הנגיד, י"ל שלא יהא עסקך בחכמת ההגיון, שזו מדה קשה וגוררת עבירה ואסורה רז"ל (ברכות כ"ח ע"ב), אבל יהא עסקך תמיד בתלמוד ובדקדוקי השמועות ובפלפול התורה.

¹⁷ שיחות הר"ן אות ס' – והענין כי העולם אומרים שבכל פעם נתחכם העולם יותר. ובאמת בודאי הדורות הקודמים בודאי היו חכמים יותר מאד והם גלו עקר החכמה. אך מאחר שהם הכינו הכל, על כן באים הדורות האחרונים על חכמות יותר. כי הדורות האחרונים הם באו אל המוכן כי כבר מוכן החכמה מהדורות הקודמים שגלו עקר החכמה ועל כן הדור האחרון מוסיף מעט ונתחכם יותר. וכמו שמצינו בדברי רבותינו, זכרונם לברכה (יבמות צב: בבא מציעא יז:) שאמרו: 'אי לא דלאת חספא לא אשכחית מרגינתא תותה'. ועל כן אף על פי שהקודם לא פעל כלל כי העקר הוא המרגינתא אף על פי כן הראשון עקר, כי הוא דלה חספא הינו שהוא גלה וחפר יסוד ועקר החכמה שעל ידי זה בא השני בנקל על עסק החכמה בתכלית.

¹⁸ תורה לה אות א – . ובשארם מוכניס בתוך שכלו הקדש מחשבות חיצוניות, הם חכמות חיצוניות, אזי נתמעט קדשת שכלו, כפי תפיסת המקום של חכמה חיצונית, שכל חיצוני, בתוך שכל הקדש. והחכמה חיצונית היא נעוץ בתוך השכל הקדש בקנה, ומחסר מקום הקדשה. ועל זה הקנה, הינו זה השכל, מתלקטים ומתחברים כל המדות רעות ומגנות: וזהו (סנהדרין כ"א:): 'כשנשא שלמה את בת פרעה, ירד גבריא'ל ונעץ קנה בים'. הינו שגם למעלה, מהשתלשלות הגבורות, שזהו בחינת ירד גבריא'ל. נעשה סוספיתא דד'הבא, הינו בחינת קלפות, שהם חכמות חיצוניות, הנקרא גם פן קנה, ונעץ בים החכמה, שמחסר מקום הקדשה. והעלה עליו שרטון, הינו בחינת מדות מגנות. ועליו נבנה פרך גדול של רומי, הינו נחש הקדמוני, הפרוך אחר קדשה. ועל שם זה נקרא פרך גדול, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (ספ"ה נ"ב): 'פי הגדיל לעשות'. (שדרשו שם, שהיצר הרע מתגרה בישרא'ל דיקא, ובגדולים דיקא, כמו שפיתוב שם: 'ובתלמידי חכמים יותר מפלם'. ועל שם זה נקרא הנחש והיצר הרע פרך גדול). שהוא כרוך תמיד אחר גדולי הדור ביותר משאר אנשים, שהוא בונה בנינו על זה השכל החיצוני.

¹⁹ אע"פ שרבנו אומר בכל דור, בהרבה ספרים חוזר הענין הזה וראיתי בשם רופא אחד שאמר שבכל יום מתגלים חלאים חדשים. ראה אור יחזקאל (לוינשטיין) דרכי העבודה עמ' שיח – הנה בזמנינו מתעוררות ובאות על העולם מחלות ומכאובים חדשים, ולכאורה, לו סיבת ביאת המחלות טבעיות הם א"כ מדוע רק בדורות אלו נוצרו ובאו המחלות, על כרחך שהכל מושגח ומכוון ע"י הבורא עולם, ורוצה השי"ת לצרף ולברר את העולם, ולכן שלח לנו מחלות חדשות, ובפרט המחלה האיומה הידועה שלא היתה ידועה כלל בזמנים עברו, ורק קרתה אחד לזמן, ואילו היום המחלה נפוצה כ"כ ואין יודעים ומבינים סיבותיה והיאך למונעה, וע"כ שהקב"ה שלחה למען יתעוררו ויכירו אמונה והשגחה. ואף שמטרת המחלה היא להעניש אותנו, אך בהמבואר לזוכים, ניתנה המחלה כדי שנוכל להתחזק באמונה.

בספר זכרו תורת משה עבדי (לרבי משה שולזינגר) עמ' עו – 'אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו' ... אומר הירושלמי בפרק רבי עקיבא ובפרק אחרון של יומא, 'אם יהיו חטאיכם כשנים' – אם החטאים יהיו לפי השנים, לפי הגיל, אז יש לקוות למשהו. כי בן אדם הוא הרי 'בשר-ודם' והוא חס ושלום נכשל פעם בעבירה, רח"ל. אבל אם החטא מתאים לגיל שלו, אז 'כשלג ילבינו'. יש לקוות שאם הוא יעשה תשובה אז 'כשלג ילבינו'. אבל אם חס ושלום – חס ושלום אין חטאיכם כשנים, החטאים הם לא לפי השנים אין את ה'כשלג ילבינו'. אומר רבנו הקדוש הראש ישיבה (שליט"א), החטאים שלנו הם לא טבעיים ... רק כך אפשר להסביר כאלה ענשי שמים לא טבעיים, רחמנא ליצלן. איפה שמעו לפני חמישים-שישים-שבעים שנה, לפני שנים שלושה דורות שאנשים צעירים הסתלקו רחמנא ליצלן ... 'אחד מן החבורה ... רק היום ליינו למנוחות אשה צעירה, אשתו של אחד מבני החבורה. בשבוע שעבר גם נפטרה אשה צעירה רח"ל. וכשהולכים בבתי חולים איזה צרות שרואים שם? ... כששאלתי רופא אחד הוא אמר, 'אתה לא תאמין, אבל יום יום מתגלות מחלות חדשות רח"ל ... בכל הגילאים רח"ל' ... 'אז אמר הראש ישיבה, מה אתם לא מבינים? התשובה לזה כתוב בירושלמי, 'אם יהיו חטאיכם כשנים', אם החטאים היו לפי הגיל, לפי השנים, עם איזה הגיון אז 'כשלג ילבינו'. אבל החטאים הם לא טבעיים, אנשים צעירים שקועים בתאוות שמתאים לגיל זקן, ואנשים זקנים שקועים בתאוות שמתאימות לגיל צעיר, ואנשים מגיל העמידה יש להם גם מסוגי התאוות של גיל צעיר וגם מגיל בינוני וגם מגיל זקן ... 'כרכא דכולא ביה' ...

ונראה שרבנו כאן מבאר פירוש חדש בפסוק יוסיף דעת יוסיף מכאוב. כי פשוטו מדבר על חכמה דקדושה/י¹ וכמו שאמר הראב"ן שיש"ק ג' תעב/ט² מחמת שיודע אני כל כך משום כך עוברים עלי מעברים אחרים לגמרי. דהיינו שהחכמה בעצמה גורמת לו להרגיש יותר את הצער. ואילו כאן נראה שרבנו מפרש שהמכאוב הוא עונש על רבוי חכמתו בפלוסופיית דהיינו על פגם האמונה.

נראה כוונת רבנו כאן להזהיר מחכמות חיצוניות ופלוסופיית, שהם הסיבה לחלאים ובפרט המתחדשים בכל דור, כגון המחלה הידועה שכל דור מתרבים החולים בה. ורבים נדמה להם שאין להם כלל עסק בחכמות חיצוניות ופלוסופיית אבל בדור של היום זה כמעט לא אפשר להנצל מכל מיני סברות ודעות משובשות, אם אפילו על החפץ חיים/ו³ מספרים שלפני שהיה מברך שלא עשני גוי היה שוהה איזה זמן לבדוק עצמו האם

ראה ספר נפשי בשאלתי (להרב יעקב לוגסי) ח"ב גלות וגאולה עמ' 145 – יש לדעת שככל שרע גובר בעולם כן הייסורים והמכות הבאים בעקבותיו הנם בתוקף ובחרון אף גדול. והוא הנאמר בנביא: "תיסרך רעתך", הרעה והטומאה לא רק מהנה את האדם, אלא כמו כן מייסרת אותו ומכה בו, והודפת בו הדף חזק וקשה באותה מידה שדבק הוא ברע, וככל שידבק האדם ברע יותר – כן מכות ההדף שיקבל מהרע יהיו קשות ביותר. וכמו ששמעתי פעם מהצדיק רבי שלום רחמים זצוק"ל, שאמר לי: יודע אתה מדוע יש היום מחלות חרשות שלא היו מעולם, הוא לפי שיש כמו כן היום עוונות חרשים שלא היו מעולם.

ראיתי בשם ספר אמרי צבי – כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאך. ופירש"י לא אשים עליך ואם אשים הרי הוא כלא הושמה כי אני ה' רפאך. לכאורה באם לא ישים כלל המחלה מה שייך כאן רפואה שאומר כי אני ה' רפאך, אלא יש לפרש באשר אנו רואים רח"ל שבכל דור ודור נתחדש ל"ע מחלות חדשות אשר לא שערום אבותינו מדודות הקודמים, ולמה עשה כן ה' לנו, והסיבה לזה כי להיות שבמשך השנים מתפתח הידיעה ומוציאים כל מיני רפואות על מחלות שמימים ימימה לא מצאו לזה רפואה ולא היה ע"ז תרופה ממש עד כדי סכנת חיים, לדוגמא מצינו כי בהדור הישן ידעו שמחלת הלונגנן אצידונג היה ממש סכנת מות, ובימינו מצאו ע"ז ב"ה רפואה והוא מהחולאים העוברים ללא פגע, וא"כ במשך הזמן היה משתבח לגמרי שצריכים לבקש ולסמוך בהש"ת שהוא ישלח לנו את רפואתו, ולכך ההכרח בידי שמים לחדש בכל דור מחלות חדשות אשר לא שערום אבותינו בכדי שלא להתרפות מלבטוח בישועת ה' ולסמוך על רפואתו שישלח לכל עמו בית ישראל. ובדרך זה נבין כאן כוונת הפסוק, כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך, ר"ל המחלות הישנות אשר היו מימי קדם לא ישים הש"ת כלל עליך, כי במילא לא יצא מזה תועלת שייטיבו דרכיהם בצפיה לישועת הש"ת, כי הרי בין כך יש ע"ז מזור ותרופה בידי אדם, ולא יצער הש"ת את עמו ישראל למגנא, רק אפילו על מה שיבוא איזה מחלה רח"ל על ישראל לטובתם שיתעוררו לתשובה שלימה ולתיקון המעשים, עכ"פ ע"ז לא אאריך את קצפי עליהם ואשלח להם מהרה רפואת הנפש ורפואת הגוף כי אני ה' רפאך, אכ"ר. (אמרי צבי)

האדמו"ר מסקולין בהספד על אביו שהיה תשמב בין דבריו אמר ש"המודע" החדשות שמחקים את הגויים מביאים איתם מחלות חדשות רח"ל. וכתב על זה בספר תוספת חיים בדרך האבות זה לשונו – ועל דברי ההתעוררות של הגה"צ הנו"ש שליט"א בשם צדיקים ד"מאדעם" חדשות מביאים בכנפיהם מחלות חדשות, מודעת זאת בשם הרב הק' רבי מנחם מענדל זצ"ל מרימנוב וכן מצאתי גם בספר "אהל משה" להג"מ משה פארהאנד זצ"ל האב"ד מאקאווא שהבאתי לקמן עמ' מ"ד, ואמרתני אני אל לבי דטעמא בעי מה ענין זה לזה וכי חשיד קוב"ה למעבד דינא בלא דינא ח"ו ובודאי יש כאן איזה הסבר לעונש הנורא הזה רח"ל. ואולי י"ל בד"א, כי עינינו הרואות שבכל עת אשר איזה "מאדע" מרושעת עומדת בפתח, וגדולי ישראל מתריעין בקול גדול נגד זה, יש כאלה שבחזק יד ובעזות מצח מצפצפים ואומרים שאינם מוכנים בשום אופן לקבל מה שהרבנים והצדיקים מוכיחים בנהמת לבם על הפרצה הנוראה. ועל זה באה החרדה הזאת של המחלות הקשות רח"ל, דכשארם נחלה חלילה הוא מחפש עזר ותרופה מכל צד ואם רק נדמה לו שהוא שומע איזה עצה מכל מי שיהיה הוא משקיע מאמצים נמרצים, באמרו פן ואולי יהיה זה לי לעזר ולסעד ובפרט כשהמחלה היא חדשה והרבה רופאים עדיין לא ירדו לסוף תכונתה. והאמת טופחת על פניו איה גאותך וגבורתך, שאתמול לא היית מוכן לקבל מפי רופאי הנפש האמתיים את דבריהם הנכונים ועכשיו אונן נטויה לקבל הדרכותיהם של רופאי אליל. ה' ירחם.

בעל שם טוב על התורה – פרשת לך לך – אות ט. שמעתי ממורי משל וכו' שהיה בדרך יער מושב לסטים, והיה מאוד סכנה לכל עובר דרך שם, ונודמן ח) שהלכו שנים דרך היער ההוא, אחד היה שיכור כשכרותו של לוט, ואחד היה בדעת מיושבת, ולשניהם פגעו הלסטים וחסמו וגזלו והכום ופצעו, ונשאר להם רק נפשם לשלל, ובעברם לשם ולהלן פגעו אנשים באלו השנים, וקצת מהם שאלו לזה השיכור איך עבר דרך היער בשלום או לא, והשיב שלום אין שום סכנה כלל, ושאלו אותו מה אלו הכאות וחבורות ופצעים, ואינו יודע להשיב, וקצת שאלו לזה הפקר ואמר ח"ו, ושיזוהרו, כי יש לסטים והאריך באזהרתו להם, והנפקותא בזה שזה הפיקח ידע להזהיר אחרים שלא ילכו שם כי אם בזריזות ומוזיזים וכיוצא, מה שאין כן זה השיכור אינו יודע להזהיר כלל: וכך הצדיק עובד ה', יודע ממלחמת היצר הרע, ומלסטים שבדרך עובד ה', שהוא מסוכן, ותמיד חיי צער יחיה, איך להנצל ממצודתו ויודע להזהיר אחרים מסכנת לסטים זה, יוסיף דעת יוסיף מכאוב, מה שאין כן הרשע ששמח בשמחת יצר הרע תמיד ואומר שלום כי אין סכנה בזה העולם וכו': (תלדות יעקב יוסף פ' תבא דר"ב ע"ג):

שיש"ק ג' אות תעב – נענה (רבי אברהם בן נחמן) פעם על עצמו, ואמר: מחמת שיודע אני כל כך משום כך עוברים עלי מעברים אחרים לגמרי. ווייל איך ווייס דאס אלעס קאכט זאך מיט מיר גאר עפעס אנדערש"ט" כדברי מוהר"ן. הוא היה אדם חלש עוד מגעוריו, ובהיותו עוד ילד קטן נפל הרבה למשקב.

שיחה זו צ"ע גדול כי הסיפא סותר לרישא שהרי בקטנותו לא ידע כל כך הרבה שיתקיים בו יוסיף דעת יוסיף מכאוב.

בספר בים דרך להרב יעקב ישראל לוגסי דברים ח"ב במאמר פ' אות ט ומאמר צה אות א' – לזכות שלא יהיה בנו שום שמץ של גוי צריך עבודה רבה! וכפי שספר המשגיח דלייקווד, הגה"צ רבי נתן מאיר ונכטפויגל זצ"ל בשיחה, שפעם אחת המתין החפץ חיים עשר דקות בשתיקה לפני שברך "שלא עשני גוי!" ולאחר מכן באר את הנהגתו: "בדקתי את עצמי היטב אם אין בי שום נקדה של גוי! ורק אחר כך ברכתתי את הברכה..."

באמת אין בי שמין מהם/י^א. כ"ש וכ"ש אנו כל אחד צריך לבחון עצמו היטב בכל יום, ולעסוק הרבה בדעת תורה אמיתית כדי שכולי האי ואולי ננצל.

רואים בחוש דייקא עכשיו ככל שמתקרבים להתגלות משיח כך תרבות הגויים נכנסת ביותר קלות לכל בית ולכל לב, כבר הרבה שנים יש עיתונים אבל עכ"פ זה לוקח יום יומים עד שיודעים, ולבד מזה ירא שמים לא קורא עיתונים, והס"מ המציא רעיון נפלא להקטין את העולם, וברגע אחד היום אפשר לדעת מה קורה בכל פינה בעולם, ולהזדהות עם כל גוי מושחת בכל מקום בעולם וללמוד ממנו ולשמוע אותו ואת המודה החדשה שלו שרחוקה מאד מקדושה. זה התחיל בטלפון והמשיך בפלאפון שח"ו מי שנמצא בדרך לא יפסיד וזה ממשיך באינטרנט המכונה "רשת" דהיינו שכבר הס"מ לא מסתיר כלל כוונתו לתפוס אותך ברשת שלו. וזה לא משנה אם יש לך גישה לרשת, אבל חבא חבא אית ליה, וכל התפוס ברשת נעשה בעצמו רשת, לתפוס את חברו, במה שמדביק את חבריו בשאיפות הגוי וכסופיו, ונושא שיחותיו הכל ביטוי של כל התאוות המוציאות את האדם מן העולם, האכילה והתאוה הידועה והכבוד והממון. וכיו"ב. וקשה מכולם התפיסה שהממון יענה את הכל ובעל הממון הוא בעל הדעה וכיו"ב/י^ב. ועל הכל יש הסברים ופלוסופיות להצדיק את המציאות העגומה.

^א ראה בספר בים דרך להרב יעקב ישראל לוגסי דברים ח"ב במאמר פו אות ט ומאמר צה אות א' – ספר המשגיח דלייקווד, הגה"צ רבי נתן מאיר וכוטפויגל זצ"ל, ששמע ממין ראש הישיבה רבי אהרן קוטלר זצ"ל, שבשעת מלחמת העולם הראשונה באו הרבה לחפץ חיים ושאלוהו, האם זה הקץ וכעת מלחמת גוג ומגוג? אמר להם החפץ חיים שלאחר מלחמה זו יהיה הפסק, ואחר כך שוב תהיה מלחמה ושוב תהיה הפסקה, ואחר כך שוב תהיה מלחמה ועם מלחמה זו יבוא המשיח!

בהודמנות אחרת ספר המשגיח, ששמע מרבי אהרן קוטלר, שיש לו "קבלה" מהחפץ חיים, שהמלחמה האחרונה תהיה אתחלתא דגאולה, וכן תורה אמתי שמבדל ומנתק מן הגוים אין עליו שום שליטה! והוסיף המשגיח, שיש לו ב"קבלה" איש מפי איש מרבי יהושע ל"ב דיסקין זי"ע, שאמר "שבמלחמה האחרונה קדם ביאת משיח, כל הערהליכער אידן" ינצלו". ובאר הרב וכוטפויגל: מה זה 'עהרליך איד' מי שמבדל מן העמים! מבדל מחקות העמים, אין לו שיכות עם התרבות שלהם, עם העתונים שלהם, עם המוזיקה והספרים שלהם! מנתק מהם לגמרי! ממחשבתם והשקפתם, מדבורם ולבושם!

וכששמע פעם אחת דבורים בין בני הישיבה על פצצת האטום, איך אפשר להנצל ממנה וכי אמר המשגיח שיחה שלמה לבני הישיבה ושאל בתמיחה: איך בן תורה שואל שאלות כאלו? בן תורה שמבדל ומפרש מן העמים, אין לו שום חשש סכנה! הוא מבטח במאה אחוז שינצל!!! ואין בזה שום מקום לשאלה ולא נערווען ולא ספקות! ("לקט רשימות" חנוכה, יעו"ש עוד).

וכשנגש פעם אחת אברך אחד אל המשגיח דלייקווד ושאל אותו: הציעו לי ולחברי משרה, וסוף דבר היה שאני לא קבלתי משרה זו, למדה ענה לו המשגיח שהכירים היטב: החבר שלך לא קרא ולא למד שום ספרים של גוים, לכן הוא זכה במשרה! השומעים נרעשו ואמרו: לפי דברי המשגיח, כלנו יש בנו משהו מן הגוים? ענה המשגיח: "גם אני בתוכם" ... ("לקט רשימות" חנוכה, עמוד מ"ד) עכ"ל.

^ב ובאמת צ"ע מדוע לא מצאנו אדם שיתפלל שיזכה להיות עני אלא אדרבה כמעט כולם מתפללים על עושר ומצפים לו ורודפים אחריו ומשקיעים בזה רוב מרצם, וכל כך למה? הרי (חגיגה ט): אמר ליה אליהו לבר הי הי ואמרי לה לרבי אלעזר מאי דכתיב (ישעיה מח י') "הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עוני" מלמד שחור הקדוש ברוך הוא על כל מדות טובות ליתן לישראל ולא מצא אלא עניות. אמר שמואל ואיתימא רב יוסף היינו דאמרי אינשי יאה עניותא ליהודאי כי ברזא סומקא לסוסיא חיורא (דהיינו כרצועה אדומה על סוס לבן):

ופרש שם רבנו חננאל: כדי שיהא לבם שבור, וכוונתם לשמים ועיניהם תלויות לרחמי וחסדיו. שגלוי וידוע לפני הקדוש-ברוך-הוא בשמך בין עשר בועטין בו, שנאמר וישמן ישרון ויבועט עכ"ל. ובאר המהרש"א ענין רצועה אדומה על סוס לבן לרמוז על פפרת העונות הבאה בעקבות יסורי העני – אם יהיו חטאיכם בפשג ילבינו.

ואדרבה בעשיר כתוב עשיר יענה עזות וכתוב וישמן ויבועט הרי שסתם עשיר מצד טבע העשירות היא גורמת לו להיות גאותן וגס רוח והתימה עצום הרי חז"ל כתבו מפורש שהאמת היא בדיוק הפוך שעז פנים לגהנם, ובעל גאוה אומר עליו הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור בכפיפה אחת (סוטה ה), ומדוע אעפ"כ העשיר מתגאה הרי הוא הכי חסר את המדה יפה של ישראל הנ"ל והכי רחוק מקנין התורה הנ"ל ואעפ"כ אפילו העני מכבד אותו ומשתוקק להתחלף עימו. הלא דבר הוא.

ובאמת מבאר רבינו בתורה כג ששאלו סבי דבי אתונה את רבי יהושע בן חנניה מה הוא השקר הכי גדול שיש בעולם. וענה להם שיש שקר שכל העולם נופלים בו ואפילו תוך כדי דיבור שאתה מסביר להם ומגלה להם מה הוא, הם עדיין שקועים בו. כדאיתא בליקוטי מוהר"ן תורה כג שם מבאר רבנו שבקשו שיאמר להם שקר והרי אין סוף לשקרים אלא שבקשו לדעת מה הוא השקר הכי גדול בעולם וענה להם שהשקר הכי גדול הוא שפרדה יולדת דהיינו שהממון שהוא עבודה זרה שגורם לאדם להפרד מהקב"ה (ולכן הוא מסריח כמו כל דבר שהיה מחובר לחיות גבוהה וניתק ממנה) יש ממנו איזה ריוח חדש שהוא כמו לידה. וכיון שכינה את הממון פרדה אמרו לו הרי פרדה כיון שהיא כלאים אינה יולדת דהיינו שברור שהממון אין בו ריוח. אמר להם הרי בקשתם לשמוע שקר. וכוונת ריב"ח היתה כי באמת מי שיש לו מנה תאב למאתים, יש לו מאתים תאב לארבע מאות. נמצא שהממון גורם הרגשת חסרון לעוד ממון ואינו ממלא את נפש האדם כלל, רק אדרבה ממלא אותה בהרגשת חסרון. נמצא אע"פ שבקשו לשמוע שקר וענה להם שריוח הממון הוא שקר דהיינו שאינו מציאות שממלא את הזוכה בה, אלא להפך הוא מהות של חסרון, ותימה כיון שבקשו לשמוע שקר מדוע שאלו שאין אמת בדבריו. אלא שרמוז כאן עד כמה שזה שקר שאפילו שמקדימים לאדם שהולכים לומר לו שקר הוא לא קולט את עומק הכוונה עד כדי כך שמיד שואל הרי זה שקר, כי זה דבר שהוא הפך כל המהות שלו, כי ריב"ח בא לסתור את כל תפיסת החיים של הטבי דבי אתונה שהיו גדולי חכמת יון מצח הנחש שרש האפיקורסות שבעולם. לכן לא תפסו עומק כוונתו שמתכוון למהות שלהם שהיא השקר הכי גדול, דהיינו כוחי ועוצם ידי שהוא הע"ז הטמון בממון. ונראה שהבינו שמדובר בממון וידעו את המציאות שיש לו מנה רוצה מאתיים אבל לא הסכימו שזה השקר הכי גדול אלא שזו המציאות של החיים, כי זה וודאי אצלם שאי אפשר לחיות בלי ממון, אלא רק על בטחון בהש"י. וזה שענו לא פרדה לא ילדה דהיינו שזה לא השקר הכי גדול. וענה להם הרי בקשתם לשמוע שקר. ובאמת הוא התכוון בפשוטו שהתפיסת חיים שלהם היא השקר הכי גדול, ואפילו כשמוכיחים לו זאת, לא נקלט אצלו עד כמה הוא חי בשקר.

הפילוסופי היא חקר הנמצאות לשקלם בשקלם ובגמרא נקראת חכמה יונית לפי שמהם יצאה והם המציאות ובודה מלבם (עבודת הקדש)¹⁷, ו"א/י¹⁸ שראשיתה באברהם אבינו/י¹⁹. והמצרים למדו אותה מאברהם יעקב ויוסף, ושמעון הצדיק/י²⁰ לימדה לאריסטו היוני, שחיבר בה ספרים הרבה. ו"א שאריסטו למד אותה מספרי שלמה המלך, ושמעון הצדיק הוכיח לו שהוא טועה וחזר בו ואמר שאסור ללמוד בהם. ומאה ועשר שנים מאוחר יותר/י²¹ באמצע בית שני בכוחה רצו היונים לנתק את ישראל מהקב"ה, ואחרי חמש שנים החשמונאים נצחום בחנוכה/י²². ואעפ"כ עדיין אנו בגלות שלה, ורבנו הזהיר ממנה מאד (כאן ובתורה לה ובשיחות) שהיא שרש לכל המדות הרעות. ושלמה המלך שידע אותה היטב הזהיר ממנה מאד ועליה אמר משלי /י²³ (ב' טז ושם ז' ה') להצילך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה. וכאמור רבנו החמיר בזה מאד ואפילו לצורך חכמת התורה כמבואר בחיי מוהר"ן/י²⁴. ועליהן אמר כמה פעמים חכמות אין צריך כלל. וראה תורה יט תנינא שאמר שבכל חכמה חיצונית יש אבן נגף שמפיל לכפירה. ועי"ש שעמלק היה פלוסוף גדול.

גם מוהר"ן בלק"ה מאריך להזהיר הרבה מזה ביותר, כי בזמנו התחילה ההשכלה לכבוש לבבות ישראל רבים. והתוצאות ראו סמוך לשואה ואחריה, ביותר, שלא היה בית שאין בו מת. ואע"פ שלפני חמישים שנה התחיל גל התשובה, עד שהיום כמעט אין בית שאין בו חי. וההשכלה כבר לא כל כך מדברת ללב. אעפ"כ חכמות חיצוניות ודעות פילוסופיות יש לכל אחד בלב, אדרבה רק מתגבר בכל יום שטוש הגבול בין דעת התורה לדעת דקליפה של הגויים, ע"י התקשורת המפותחת שנמצאת כמעט לכל אחד בכיס שבכל רגע יכול כל אחד לשמוע מה דעתו גוי והדומים לו בכל מקום בעולם. ועל כל חטיף וממתק יש ציורים מעוותים שמשדרים גסות וליצנות או כיתוב של טעם החיים שלהם וכיו"ב.

¹⁷ עיין עבודת הקדש לרבי מאיר בן גבאי ח"ג פרק טז – הפלוסופי והיא הנקראת חכמה יונית לרז"ל, ונתייחסה ליונים לפי שמהם יצאה והם המציאות בעולם ובודה מלבם, לפי שנתנו דעתם לחקור על הנמצאות ולשקלם בשקלם ונקראת בלשון פלוסופי בני עמנו חכמת הנמצאות, לפי שהתחכמו בהן לפי דעתם, ובלשון יון פלוסופי, היא אסורה לכל אשר בשם ישראל יבנה, ואסורה מבואר ממה שאמרו בסוטה פרק עגלה ערופה, ובקמא פרק מרובה, תנו רבנן כשצרו בית חשמונאי וכו' ... באותה שעה אמרו ... וארור האדם שילמד את בנו חכמה יונית. ועייש בהמשך עד סוף הפרק מביא את דברי החכם ר' אברהם ביבאגי ז"ל שיצא לישע הפלוסופי והליץ בעדה, ומחלק שם בין לשון יונית לחכמה יונית. ובפרק יז סותר ודוחה רבי מאיר בן גבאי את דבריו. וכנ"ל שלדעתו אסור בשום אופן ללמוד חכמת יון וכל החכמות החיצוניות דהיינו שבע החכמות.

¹⁸ החיד"א בספרו מדבר קדמות מערכת חית אות חי כתב שראשיתו באברהם אבינו ולימד את המצרים בומן הקצר שהיה שם, וגם יעקב ויוסף למדו את החרטומים והיתה בישראל עד בית השני ששמעון הצדיק לימד את אריסטו היוני ומאז נשתכחה מישראל. ובסדר הדורות (ג"א תמב) כתב בשם השבילי אמונה שאלכסנדר מוקדון היה תלמיד של אריסטו, והשליט את רבו בירושלים על ספרי שלמה המלך ומשם העתיק אריסטו את חכמתו וקראה על שמו. ובשם הרמב"ם כתב – שהחכמות היו בראשונה בישראל אך בשלוש האומות עלינו באו לידם ואנחנו בלמדנו דבר מהם נראה היות ראשיתו מאתם ותהי להפר.

¹⁹ גם אברהם אבינו אע"פ שהאמין בקל אחד טעה בחוכמות עד שהקב"ה אמר לו צא מאיצטגננות שלך.

²⁰ שמעון הצדיק היה בתחילת בית שני משיירי כנסת הגדולה והיה ארבעים שנה כהן גדול ובהסתלקותו נסתלקו גם ג' נביאים אחרונים ופסקה נבואה והחלה תקופת התנאים. (בבחי' חכם עדיף מנביא). (סדר הדורות)

²¹ בנין בית שני הושלם ג"א תיב. אריסטו מת ג"א תעד. ואנטיוכוס אפנינוס החל להצר לישראל ג"א תקפה, (וגור לכתוב על קרן השור אין לנו חלק באלקי ישראל) ואחרי חמש שנים ג"א תקץ נצחוהו החשמונאים בחנוכה (סדר הדורות)

²² והחשמונאים מלכו על ישראל מאה שנים, עד ג"א תרמח שהתחילה ממשלת הרומאים. (סדר הדורות)

²³ פרש"י (טז) מאשה זרה – מכנסיה של אפיקורסות והיא המינות ולא יתכן לומר שלא דבר אלא על המנאפת ממש כי מה שבחה של תורה שאמר כאן להצילך מאשה זרה ולא מעבירה אחרת אלא זו מינות שהוא פריקת עול של כל המצות:

²⁴ עיין חיי מוהר"ן סימן תי (ד) ופעם אחת בראש השנה דבר רבנו זכרוננו לברכה גם בן מזה מגדל האסור ללמד אלו הספרים המפרשים את התורה על פי דרכי המחוקקים, (בגון ספרי האבן עזרא, ובפרט הפרוש הרע שעליו הנקרא מרגלית רעה, וספרי הרלב"ג שפרסם לכל מה שכתוב בו כנגד התורה הקדושה, שחיב אדם לקרע בששומע חס ושלום דבור אחד מדברים אלה. וכיוצא בזה שאר ספרים ההולכים בדרך הזה) אשר כל ההקדמות שלהם לקחו מאריסטו היין ימח שמו ונמח זכרו, ושאר האפיקורסים המפרסמים שהיו קצתם קדם חכמי התלמוד וקצתם בימיהם, אשר כל בנות בעלי המשנה והנמרא הקדושים שאסרו ללמד ספרי חכמות יונית הנה על ספרים הללו של אלו האפיקורסים שפלים היו אז אצל היונים, וכל מקום שזכרו רבותינו וזכרונם לברכה אפיקורס, כונתם על מי שנמשך לדרכיהם ולסברותיהם. אשר על כן גם שאר רשעים גמורים שיש להם כפירה כל שהוא נקרא גם בן אפיקורוס, כי תולין הקלקלה במקלקל. כי היה פלוסוף אחד ששמו הרע היה אפיקורוס בשמו בן הוא ימח שמו וזכרו, ודעתו הרעה מפרסם בספריהם הרעים. ואיך יעלה על דעת מי שרוצה להיות יהודי לעין בספרים כאלו הבגויים על יסודות רעים של אפיקורסים מפרסמים שמהם נמשכין כל האפיקורסים והכופרים שבעולם: ואי אפשר לבאר בכתב כל מה שדבר רבנו זכרוננו לברכה בענין האסור העצום הזה ללמד באלו הספרים חס ושלום. ואז דבר רבנו זכרוננו לברכה עמנו, ואמר שאין ללמד ספרים של דרושים ומוסר כי אם אותם ההולכים על פי דברי רבותינו וזכרונם לברכה, בגמרא ומדרשים וספרי הזהר הקדוש וספרי האר"י וזכרוננו לברכה, וכן כל הספרים שחברו הצדיקים הסמוכים לדורותינו שהם בגויים על יסודות הררי קדש על פי דברי הבעל שם טוב וזכרוננו לברכה. שהם ספרי הרב הקדוש מפולנאה, וספר ליקוטי אמרים. וחשב עוד במה ספרים כאלה שטוב ללמדם. והמשפילי בין מאליו על פי דברים האלה מאיזה ספרים לרחק, ובאיזה ספרים יתחזק ויאתחזק בהם. הינו אותם שהם בגויים רק על פי הגמרא ומדרשים וספרי הזהר הקדוש והאר"י וזכרוננו לברכה והבעל שם טוב וזכרוננו לברכה, אשרי שיאתחזק בהם:

ועל כן גם מתחדשות עלינו בכל שנה מחלות חדשות כגון המחלה הידועה, והאוטיזם, ומחלות עור, ועוד, שבעבר היה מעט והיום נמצא לרוב. וקורונה והמוטציות שלה, ועוד. וראה שיש"ק/כ"א שעיקר הנסיון בעקבתא דמשיחא יהיה באפיקורסות שתפשט מאד, והיינו כנ"ל שהפלוסופיה והכפירות מהן המחלות המתחדשות.

עד כאן ההקדמה

✳

מצאתי בספר "ליקוטי מוהר"ן"/כ"ב ענין אחד שלא נדפס עדין. וזהו:

דע שבכל דור ודור נתחדשין בו חלאים חדשים רחמנא לצלן בבחינת (קהלת א יח)/כ"ג
"יוסיף דעת יוסיף מכאוב". פשוטו של מקרא על מכאובי הנפש ששוטה לא מרגיש כמו בר דעת, והבעש"ט ביאר שהחסר דעת לא כואב לו שהוא שקוע בתאוות אדרבה שמח בהם ואילו הבר דעת תמיד מצטער שלא יפול בהם. בוודאי כיון שדברי שלמה המלך בקהלת נאמרו ברוח הקדש הם כוללים בתוכם פירושים רבים בשבעים פנים לתורה. כאן רבנו מבאר ביאור מחודש עד שנראה שנקט בלשון הפסוק רק בהשאלה, כי מבאר ש"יוסיף דעת יוסיף מכאוב" הינו מחמת שבכל דור שבא מאוחר נתוסף הדעת של הפילוסופים, כי בכל דור באים על חכמות חדשות, וכל יד יד זה יוסיף מכאוב, שנתחדשו חלאים חדשים רחמנא לצלן. ה' יצילנו: נמצא לביאור זה לכאורה המכאוב הוא לא מהדעת בעצמה כפשוטו של מקרא, אלא כמו עונש מהקב"ה על רוב הדעת דקליפה. אלא שכיון שמדתו ית' להעניש מדה כנגד מדה, ומאתו לא תצא הרעות (איוב ג' לח), אלא החוטא גורם לעצמו את העונש שהוא פועל שנפעל מהחטא בעצמו, צ"ע כיצד החכמות חיצוניות בעצמן גורמות לחלאים. ואולי כמבואר בשער הפסוקים תהלים פרק מא "ה' יסעדנו על ערש דוי" שחולי נגרם ע"י שנסתלק ממנו החכמה, שהיא ספירה עשירית, לכן הוא על ערש דוי דהיינו תיבות עשר יוד בהיפוך אותיות. נמצא שדייקא הפלוסופיא שהיא תכלית

כ"א **שיח שרפי קודש** – חלק א אות תרצ – מוהר"ן היה אומר: מלחמת גוג ומגוג אינו נזכר במגילת סתרים, ונשמע מזה, שיהיה אפיקורסות בעולם, וזה יהיה עקר הנסיון שלנו. (אבנ"ה ברזל, שם סעיף ט').

כ"ב **צ"ע אם** הכוונה לקי"א שיחות הר"ן שהדפיס מוהר"ן בסוף ספורי מעשיות בשנת תקעו וקרא להם ליקוטי מוהר"ן, מדוע היום הוא בשיחות הר"ן רצ"א, ולא בקי"א שיחות ראשונות שהן שנדפסו בסוף ספורי מעשיות ונקראו לק"מ.

כ"ג **קהלת פרק א' (יח) כי ברב חכמה רב כעס ויוסיף דעת יוסיף מכאוב:**

מצודת דוד – ויוסיף דעת. מי שמוסיף דעת להבין דבר מתוך דבר הנה בזה יוסיף מכאוב לעצמו כי בעבור הבנת דבר מתוך דבר ישכיל אף את הנולדות מן המעשים המקולקלים ומביא מכאוב אל לבו:

קהלת רבה א יח – כי ברב חכמה רב כעס, כל זמן שאדם מרבה בחכמה מרבה בכעס, וכל זמן שהוא מרבה בדעת מרבה ביסורין. אמר שלמה על ידי שהרביתי בחכמה הרביתי בכעס, ועל ידי שהרביתי בדעת הרביתי ביסורין.

תורה תמימה – פב- כי בשוטה אמרו אין שוטה מרגיש, אין שוטה נפגע, משא"כ מי שהוא בר דעת, וכל שדעתו מרובה הרגשתו מרובה ודקה, וממילא רבה דאגתו ומוסריו:

כ"ד **ראה תורה סג** – ויש נחש, ונמלה בתוך פיה. וזאת הנמלה אין לה נחא בודאי, מחמת שהיא בתוך פיה של נחש. והנחש פעמים הולך, ופעמים מעופף. והחלוק שבין הליכה לעפיפה – כי בעפיפה יוכל לעוף ולפרח ברגע הרבה, אבל בהליכה הוא הולך מעט מעט, בדרך ההולך, שהוא תנועה כבדה. ובכל הדבורים רעים שמדברים, ובפרט פשה נוגעים על צדיקים וגדולים, באלו הדבורים הם עושים כנפים להנחש, שיוכל לעופף. כי על ידי דבורים קדושים, עושים כנפים דקדשה, בבחינת (קהלת י"ב): ובעל כנפים יגיד דבר; אבל באלו הדבורים רעים, עושים כנפים להנחש, והם נגד השש כנפים של הקדשה הנ"ל. כי הדבור יוצא מכנפי ראה, על כן נעשה ממנו בחינת כנפים להנחש, כי הדבור היוצא משית עקאין דקנה, הוא נגד השש כנפים של הקדשה הנ"ל. והנחש הם אלו החכמים להרע, החוקרים פילוסופיא ואפיקורסות, כמו שכתוב (ירמיהו ד' כ"ב): חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו; שהם רק חכמים להרע, שאם ירצו להשתמש בחכמתם להיטיב לא יוכלו. והם בחינות הנחש, בחינות (בראשית ג' א'): והנחש היה ערום מכל חיות השדה. ועל-ידי דבורים רעים, עושים כנפים להחכמים אלו, שהם בחינת הנחש, שיוכלו לעוף ולפרח, הינו שמעופפת ומתפשטת חכמתם ואפיקורסות שלהם בעולם, ומזיק מאד להעולם. וגם בחקירותם בעצמם הם מעופפים, כמו מי שיש לו שכל מעופף, הינו ששכלם מעופף במהירות, ונפתח להם חכמתם מאד. אבל אם אין להנחש כנפים, הינו שאין להם דבורים רעים כנ"ל, אזי אין להנחש רק בחינת הליכה, הינו שאין להחכמים להרע הנ"ל, רק מה שחוקרים בינם לבין עצמן, ואינם מעופפים בעולם, הינו שאין מתפשט ומעופף חכמתם בעולם, ואינם יכולים להזיק להעולם, רק למי שסמוך אליהם, כגון תלמידיהם וחבריהם. אבל ברחוק מהם אינם יכולים להזיק. כמו ההולך, שהולך רק מעט, ואינו יכול למהר למרחוק כמו המעופף. וגם בינם לבין עצמן אין שכלם מעופף, הינו שאין נפתח להם החכמה כל-כך, ואינם מעופפים ומדירים בחכמות שלהם, רק חוקרים בחכמתם מעט מעט, כמו ההולך. וגם מה שמזיקים לאחרים בחכמתם הוא רק בבחינת הליכה, שאינו מעופף ונכנס בעמק לתוך המוח והלב, רק שנדבק קצת להמח, אבל אינו נכנס בעמק לתוך הלב והמח. אבל פשיש להם, חס ושלום, כנפים מדבורים רעים כנ"ל, אזי שכלם מעופף כנ"ל, וגם מזיק למרחוק, כמו המעופף שמעופף בשעה אחת למרחוק, וגם שמעופף חכמתם המשבשת ונכנס ונדבק בהמח והלב בעמק גדול מאד:

הסתלקות החכמה האמיתית, היא בעצמה, גורמת להפוך את החכמה שהיא עשר לערש דוי דהיינו מיטת חליו בחולאים משונים, בכל פעם כפי התגברות הפלוסופיא להיות אצלו יותר דעת דקליפה.

עד כאן ביאור חברותא לתורה בכל דור מתחדשים חלאים

